22. december 2015

Aftale om Fødevare- og landbrugspakke

Regeringen (Venstre) og Konservative, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance er med denne aftale enige om at gennemføre en række konkrete initiativer, herunder et paradigmeskifte for miljøreguleringen af landbruget, for at gøre fødevare- og landbrugserhvervet bedre rustet til at øge råvaregrundlaget og eksporten, samt medvirke til at skabe vækst og beskæftigelse i hele Danmark – i samspil med natur og miljø. Initiativerne i Fødevare- og landbrugspakken bidrager samlet set med godt 1 mia. kr. i strukturelt BNP og et løft i miljøtilstanden i 2021.

Danmark har et godt udgangspunkt for at skabe vækst og arbejdspladser i fødevare- og landbrugssektoren i de kommende år. Danske producenter af fødevarer og fødevareteknologi har en lang tradition for effektiv produktion og for fødevarer af høj kvalitet, der er efterspurgt internationalt. Sektoren er med sin viden om bæredygtig og ressourceeffektiv fødevareproduktion en fødevare-supermagt. Med en årlig eksport på 148 mia. kr. i 2014 og en samlet beskæftigelse på omkring 140.000 personer har den danske fødevare- og landbrugssektor udviklet sig til en succes, som skaber vækst og beskæftigelse i hele Danmark – ikke mindst i landdistrikterne. En succes, vi skal værne om og bygge videre på.

Det er der brug for. For selvom danske landmænd er blandt de mest effektive i verden, er landbruget og fødevaresektoren udfordret på flere fronter.
Den danske miljøregulering forhindrer landbruget i at udnytte sit potentiale fuldt ud. Lave afsætningspriser og faldende efterspørgsel på nogle af de store markeder kan mærkes på bundlinjen. Og gælden virker som en bremseklods på nye investeringer og lægger beslag på en væsentlig del af indtjeningen. Det rammer ikke kun landbruget, men også de erhverv, der lever af landbruget, som fx mejerierne, slagterierne og agroindustrien.

På trods af de aktuelle udfordringer tegner der sig også nye muligheder for det danske landbrugs- og fødevareerhverv. Det gælder bl.a. potentialerne for såvel væksten i erhvervet som for miljøet ved en ny, faglig og mere målrettet miljøregulering i Danmark. Der er således mulighed for øget afsætning på det hastigt voksende globale marked for fødevarer og fødevareteknologi. En udvikling der i høj grad er drevet af økonomisk vækst og en stadigt større verdensbefolkning. Særligt da en stadigt voksende global middelklasse forventes at udgøre 5 mia. mennesker allerede i 2030 mod ca. 2 mia. i dag. Det betyder, at den globale fødevareefterspørgsel forventes at vokse betydeligt.

Samtidig er verdens natur og miljø under pres. Stigende befolkningstal skaber øget efterspørgsel efter fødevarer, rent drikkevand og andre vigtige ressourcer, som udgør grundlaget for vækst og velfærd. Klimaforandringer nødvendiggør også ændringer i den måde, der produceres og forbruges på både i Danmark og globalt.

Det er regeringens og aftaleparternes vision at gennemføre et paradigmeskift for miljøreguleringen af landbruget. Gennem mere end 25 år er danske landmænd blevet mødt af de samme krav, uanset om deres marker grænser op til en sårbar fjord med risiko for iltsvind eller langt fra nærmeste sårbare kystvandområde. Fremtidens miljøregulering skal være målrettet, den skal være baseret på en vurdering af det lokale behov for indsats og herunder adskilles reguleringen af staldanlæg og markareal. På den måde sikres det, at indsatsen gøres dér, hvor der er brug for den.

Sagsbehandlingstider for miljøgodkendelse af husdyrbrug skal nedbringes. Det styrker konkurrenceevnen, vækst og beskæftigelse og skaber fornyede investeringer i miljøeffektive teknologier.

Danskerne køber mere og mere økologisk og den økologiske omsætning udgør i dag knap 8 pct. af det samlede fødevaresalg. Det er den største andel i verden, og tallet er stigende. Og siden 2007 er værdien af den samlede økologiske fødevareeksport steget markant. Det er en styrke, som skal videreudvikles og den markedsdrevne udvikling af økologi i Danmark skal understøttes i endnu højere grad. Hertil kommer at økologien bidrager positivt til biodiversiteten.

En markant og fremsynet forsknings- og udviklingsindsats indenfor fødevareproduktion skal understøtte og videreudvikle sektorens eksisterende styrkepositioner. Det skal sikres, at der er sammenhæng mellem midler til innovation og udvikling – både internt og i relation til andre aktører i innovationssystemet.

Fødevare- og landbrugssektoren er en af de største eksportsucceser i Danmarks historie. I 2014 blev der eksporteret for 148 mia. kr. Det svarer til omkring en fjerdedel af Danmarks vareeksport. Det er behov for at bevare fokus på eksportindsatsen, og herunder at styrke arbejdet med at åbne adgang til nye markeder. Her er Danmarks høje niveau for fødevaresikkerhed, miljøbeskyttelse og dyrevelfærd også vigtige konkurrenceparametre for danske fødevarevirksomheder.

Med fødevare- og landbrugspakken sikres væsentlige strukturelle forbedringer for landbruget. Det medvirker til at skabe bedre mulighed for, at landbruget kan arbejde sig ud af krisen og dermed danne grundlag for en sund og mere bæredygtig finansieringssituation. Dette vil også give et forbedret grundlag for, at erhvervet kan foretage de nødvendige investeringer i vedligehold og udvikling af produktionsapparatet.

Det skal ses i forlængelse af ophævelsen af ejerskabsrestriktionerne i landbruget i 2014 og den fælles forståelse indgået med den finansielle sektor og landbruget i maj 2015. Den fælles forståelse indebærer bl.a., at penge- og realkreditinstitutter skal sikre en fortsat gældsnedbringelse for effektive landbrug med for høj gæld og/eller ejerskifte på bedrifter, hvor effektiviteten ikke har kunnet løftes tilstrækkeligt. Herudover har regeringen fulgt op på den fælles forståelse med elementerne i 'Vækst og udvikling i hele Danmark' om oprettelse af investeringsfonden 'Dansk Landbrugskapital' og styrkelse af Vækstfondens finansieringsløsninger til landbrug. Der afholdes et årligt statusmøde i Erhvervs- og Vækstministeriet som opfølgning på den fælles forståelse indgået med den finansielle sektor og landbruget. Det skal herunder sikres, at der sker den forudsatte nedbringelse af antallet af bedrifter med høj gæld og svag likviditet.

Med Fødevare- og landbrugspakken sikres bedre produktionsvilkår for landbruget samtidig med, at den håndterer en række af de centrale miljøudfordringer, vi står overfor, på sammenhængende og ansvarlig vis. Kvælstofudledningen reduceres samlet set over perioden, og indsatsen samles de steder, hvor der er mest brug for den. I forbindelse med arbejdet med en ny husdyrregulering vil udvaskningen af fosfor blive håndteret. Medregnes kulstoflagring i jorden viser Miljø- og Fødevareministeriets beregninger, at ændringerne i kvælstofindsatserne vil have en neutral effekt i forhold til Danmarks samlede faktiske drivhusgasudledninger, når den målrettede regulering er indført. Det vurderes desuden, at fødevare- og

landbrugspakken ikke vil give udfordringer i forhold til Danmarks nuværende kendte internationale forpligtelser på klimaområdet.

Aftaleparterne er enige om, i foråret 2016, at gennemføre et servicetjek af fiskeriområdet som kan styrke udvikling og vækst i fiskerierhvervet.

Med aftalen er aftaleparterne enige i håndtering af balancen mellem vækst- og miljøinitiativer ligesom det fremgik af Natur- og Landbrugskommissionens arbejde. Der skal således være samtidighed mellem vækst- og miljøinitiativer. Med denne aftale håndteres indsatsen i forhold til bl.a. kvælstofudledningen i forbindelse med vandmiljøindsatsen. I forlængelse heraf vil aftaleparterne mødes i foråret 2016 og drøfte hvilke elementer, der kan indgå i regeringens serviceeftersyn af Naturplan Danmark, herunder at udlægge statslig skov til biodiversitetsformål.

Aftaleparterne er på den baggrund enige om at igangsætte en række initiativer på følgende områder:

- Bæredygtigt grundlag
- Øget råvaregrundlag
- Styrket konkurrenceevne
- Udvikling af fremtidens fødevareproduktion
- Fremsynet eksportindsats

Aftaleparterne er enige om at stemme for den nødvendige lovgivning, der skal implementere aftalen.

Med denne aftale skaber aftaleparterne ro om de langsigtede rammevilkår for landbruget. Samtidig sikres det, at miljøindsatsen løftes i de områder, hvor der er behov for det. Aftaleparterne er derfor enige om, at den fremadrettede kvælstofregulering er forligsområde.

Initiativerne finansieres inden for den afsatte finanslovsreserve til fødevare- og landbrugsinitiativer, omprioriteringer indenfor landdistriktsprogrammet og finanslovsreserven til kvælstofindsatser.

Endelig er aftaleparterne enige om minimum en gang årligt at gøre status over gennemførelsen af aftalens elementer med bl.a. fokus på realisering af aftalens potentialer herunder vækst og løftet i miljøtilstanden, første gang inden udgangen af 2016.

1. Bæredygtigt grundlag

Med fødevare og landbrugspakken gennemføres et grundlæggende paradigmeskift i reguleringen af landbruget. I dag bliver alle landmænd reguleret ens, således at alle har den samme begrænsning på, hvor meget de må gøde og hvor mange randzoner de skal udlægge, lige meget hvor i landet, deres marker er. Men påvirkningen af miljøet afhænger af, hvor robust jorden er, og hvor sårbart et vandområde vandets ledes ud i.

Aftaleparterne er derfor enige om at gennemføre en omlægning af miljøreguleringen af landbruget, så den bliver erstattet med målrettede indsatser og målrettet regulering. Hermed sikres det, at miljøindsatsen løftes. Omlægningen af reguleringen skal ske indenfor Danmarks EU-retlige forpligtelser, og parterne er

enige om, at regeringen via en tæt dialog med EU-kommissionen skal søge at sikre, at omlægningen kan gennemføres og finansieres indenfor rammerne af direktivforpligtelserne og at væsentlige spørgsmål fra Kommission i denne sammenhæng bør drøftes i aftalekredsen.

1.1 Indsatsbehov for vandmiljøindsatsen

Aftaleparterne er enige om, at den nyeste viden skal lægge til grund for opgørelsen og håndtering af Danmarks indsatsbehov i forhold til udledningen af kvælstof. Den forrige regering nedsatte et tværministerielt 'Kvælstofudvalg' med henblik på at konsolidere det faglige grundlag bag kvælstofindsatsen, som har fortsat sit arbejde under den nuværende regering.

På baggrund af resultaterne af dette arbejde er parterne enige om at iværksætte de nødvendige tiltag, der både kan sikre rum for at gennemføre de nødvendige lempelser af reguleringen og samtidigt sikrer en indsats ift. den danske landbaserede udledning af kvælstof der - på linje med det tidligere udkast til vandområdeplaner - ikke udskyder mere end 6.200 tons kvælstof, der skal håndteres i perioden 2021-2027.

I opgørelsen af indsatsbehovet estimeres udelukkende behovet for reduktion af dansk landbaseret kvælstofudledning. Dansk landbrug skal derfor ikke betale med kvælstofreduktioner for andre presfaktorer som for eksempel sedimentpåvirkning eller andre landes bidrag mv.

Der afsættes 4 mio. kr. fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer til at gennemføre en international evaluering af kvælstofmodeller bag vandområdeplanerne med inddragelse af udenlandske forskningsinstitutioner frem mod den målrettede regulering (2018/2019).

Resultaterne vil indgå i kortlægningen af indsatsbehovet for tredje vandplanperiode med opdatering af tilstandsvurderinger, målbelastning, basisbelastningen forud for tredje vandplanperiode samt ny fremskrivning af den strukturelle udvikling/baseline. Der kan på denne baggrund fastlægges behov for indsatser og finansiering til tredje vandplanperiode.

Det fremadrettede indsatsbehov for vandmiljøindsatsen består af følgende elementer:

1) Udskydelse af ca. 6.200 tons kvælstof til tredje vandplansperiode.
2) Iværksættelse af kollektive indsatser for i alt ca. 3.800 tons kvælstof.
3) Den resterende indsats på ca. 3.800 tons kvælstof håndteres via den målrettede regulering.

1.2 Målinger af kvælstof fra "jord til fjord"

Når kvælstofs tabes på vejen fra marken til vandmiljøet, kan det ske ad flere veje. Der er betydelig forskel på, hvor meget kvælstof der reelt tabes til vandmiljøet i forskellige områder, afhængig af arealernes evne til at omsætte eller tilbageholde kvælstof.

Aftaleparterne er derfor enige om at prioritere indsatser, som samlet set vil skabe væsentlig ny viden omkring belastning og kvælstofs vej 'fra jord til fjord' i de danske vandoplande:

- Supplerende målinger i form af ca. yderligere 100 målestationer, hvor der foretages ca. 1.200 ekstra målinger. Dette vil betyde, at der fremadrettet kan måles på hele det danske areal, som det fagligt set giver mening at måle udledningen af kvælstof fra. Hertil afsættes 7,5 mio. kr. årligt i de kommende 4 år fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.
- Målinger opstrøms i vandløbssystemet, der skal understøtte modellerne, så man får et endnu bedre udtryk for hvorfra kvælstof tabes, og hvor stort dette tab er fra de enkelte områder. Denne kildeopsporing vil bl.a. kunne give mere viden om bidragene fra naturbelastningen, landbrug eller rensningsanlæg. Der afsættes midler til ca. 95-100 målepunkter oppe i selve vandløbssystemet – i modsætning til i dag, hvor målinger ofte kun bliver foretaget ved udløbet til fjord/kystvand. Målepunkterne placeres i de mest sårbare områder, og i de områder, hvor der er mest tvivl om, hvorfra kvælstofbelastningen kommer. Når de supplerende målinger opstrøms i vandløbssystemet er fuldt udbygget vil det kunne bruges til endnu mere målrettede kvælstofindsatser. Herudover gives en udfordringsret for erhvervet i delvandoplande, hvor der ønskes flere målinger til at underbygge de samlede kvælstofbelastningstal for delvandoplandet, der indgår i det fremadrettede vandplansarbejde. Supplerende målestationer vil f.eks. kunne placeres i oplande, hvor der er en påvirkning fra spildevand, i oplande med meget landbrug, og i oplande med specielle jordbundsforhold, f.eks. lavbundsarealer. Der vil således ikke være en udfordringsret på bedriftsniveau. Målingerne kan foranstaltes udført og finansieret af f.eks. organisationer eller lodsejere med interesse heri under forudsætning af at prøvetagning, analyse og datahåndtering følger de tekniske anvisninger og prøver analyseres på akkrediterede laboratorier. For at sikre at målingerne er udført ensartet og fagligt korrekt er der i regi af det nationale overvågningsprogram udviklet anvisninger for, hvordan målinger og prøvetagning skal gennemføres. Anvisningerne er offentliggjort på Aarhus Universitets hjemmeside, og skal følges når prøvetagningen gennemføres. Målingerne skal kunne indgå og kvalificere den samlede nationale overvågning, og derfor sendes målingerne direkte fra laboratoriet til de relevante databaser, så de kan indgå i vurderingerne af kvælstofbelastningen. Udfordringsretten betyder således, at de målinger, som erhvervet ønsker gennemført efter ovenstående retningslinjer, kan bruges i de officielle opgørelser af kvælstofbelastningen og data er offentlig tilgængelig. Der afsættes 10 mio. kr. årligt i de kommende 4 år, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

Herudover prioriterer Miljø- og Fødevareministeriet følgende indsatser:
- Drænmålinger – til vidensopsamling og effektiv placering af virkemidler bl.a. minivådområder. Der prioriteres 2 mio. kr. årligt indenfor aftalen om forskningsbaseret myndighedsbetjening med Århus Universitet.
- Forskning i kvælstofomsætning på arealtyper, der i dag er ringe viden omkring fx lavbundsarealer. Der prioriteres 4 mio. kr. årligt indenfor aftalen om forskningsbaseret myndighedsbetjening med Århus Universitet.

1.3 Afgrænsning af vandløb i vandområdeplanerne og udpegning af kunstige og stærkt modificerede vandløb

Hvis vandløbenes vandføringsevne forringes som følge af indsatser til forbedring af fysiske forhold, er der en forhøjet risiko for, at landbrugsarealer bliver vanskeligere at dyrke, da vandet ikke kan ledes hurtigt og tilstrækkeligt væk fra markerne.

Aftaleparterne er derfor enige om, at alle vandløb i det foreliggende udkast til vandområdeplaner med et opland under 10 km2 ca. 10.000 km skal vurderes på baggrund af opdaterede faglige kriterier for, hvornår vandløb er flade, smalle og gravede eller har begrænset økologisk potentiale og derfor ikke bør indgå i vandområdeplanerne. Desuden foretages en udpegning af vandløb som kunstige og stærkt modificerede på baggrund af foreliggende viden.

Vandrådene får herefter til opgave ud fra deres lokale viden at melde tilbage, om de er enige i, at den opdaterede afgrænsning af vandløb (vandløbene omfattet af vandområdeplanerne) stemmer med de *opstillede* kriterier. Vandrådene kan desuden kvalificere udpegningen af kunstige og stærkt modificerede vandløb. På baggrund af vandrådenes tilbagemelding foretager Miljø- og Fødevareministeriet en endelig faglig kvalificering, således at de vandløb, der ikke lever op til kriterierne, fjernes fra vandområdeplanerne, mens de andre beholdes, ligesom udpegningen af vandløb som kunstige og stærkt modificerede tilrettes.

Der afsættes 50 mio. kr. til dette arbejde med vandløb, som skal være afsluttet i 2017. Indtil da videreføres de nuværende ca. 19.000 km vandløb i vandområdeplanerne. Indsatsen finansieres ved at omprioritere midler fra staldindsatsen til kvælstofreserven under Landdistriktsprogrammet.

Aftaleparterne har valgt at vurdere de små vandløb (de ca. 10.000 km) i forventning om, at dette ikke vil give anledning til problemer med afledning af vand fra dyrkningsfladen. Hvis det mod forventning viser sig, at afledningen i disse vandløb bliver problemfyldt som følge af, at de er medtaget i afgrænsningen, vil dette blive drøftet og håndteret i aftalekredsen.

Spildevandsindsatser i vandløb kan som i dag kun gennemføres, hvis de er nødvendige for at opnå miljøforbedringer, og hvis vandløbet er omfattet af vandområdeplanerne. Udtages vandløb af vandområdeplanerne vil dette bl.a. betyde, at kommunerne ikke længere har hjemmel til at meddele påbud om forbedret spildevandsrensning af hensyn til disse vandløb.

I de kommende vandområdeplaner vil der blive gennemført indsatser overfor renseanlæg og regnbetingede udløb med tilknytning til målsatte vandløb. Miljø- og Fødevareministeriet vil søge at indgå en aftale med KL om et generelt fokus på renseanlæg og regnbetingede udløb, idet kommunerne derudover har mulighed for selv at prioritere en indsats i forhold til overløb uafhængigt af vandområdeplaner. Indsatser overfor renseanlæg og regnbetingede udløb med tilknytning til tidligere målsatte vandløb udtages af vandområdeplanerne.

Antallet af hændelser, hvor regnbetingede udløb belaster vandløb med blandt andet organisk stof, skal følges tæt med henblik på at kunne vurdere, om der fremadrettet er behov for at skærpe indsatsen for at reducere antallet af hændelser yderligere.

1.4 Ny viden om vandindvinding

I forbindelse med udarbejdelsen af udkast til vandområdeplaner for anden planperiode (2015-21) har Aarhus Universitet i 2014 på foranledning af Naturstyrelsen tilvejebragt ny viden og nye modeller til brug for vurdering af vandindvindingens påvirkning af den økologiske tilstand i vandløb. En viden der efterfølgende er anvendt til brug for beregning af tilstand og indsatsbehov for grundvand i forhold til vandindvinding i de statslige vandområdeplaner for planperioden 2015-2021. GEUS har gennemført disse modelberegninger for Naturstyrelsen på et overordnet niveau, og er i den forbindelse kommet frem til at

der overordnet set ikke er behov for begrænse den aktuelle vandindvinding af hensyn den økologiske tilstand.

Aftaleparterne er enige om at den nye viden hurtigst muligt skal operationaliseres, således at denne viden kan indgå i grundlaget for kommunernes behandling af bl.a. ansøgninger vedr. vandindvinding til markvanding. Derfor vil der primo 2016 blive igangsat nødvendige yderligere undersøgelser forud for en egentlig operationalisering.

Naturstyrelsen vil desuden i forlængelse af udstedelsen af bekendtgørelse om indsatsprogrammer for de statslige vandområdeplaner for planperioden 2015-2021 udgive en vejledning til bekendtgørelsen, herunder en beskrivelse af grundlaget for kommunernes faglige vurdering i forbindelse med kommunernes behandling af ansøgninger vedr. vandindvinding, og således at kommunerne er opdateret med den nyeste viden. Bekendtgørelsen og vejledning skal udstedes som led i udsendelsen af de endelige vandområdeplaner, der forventes klar i 1. halvår af 2016.

2. Øget råvaregrundlag

En vigtig forudsætning for at realisere fødevare- og landbrugssektorens potentiale er en bæredygtig forøgelse af råvaregrundlaget. Aftaleparterne er derfor enige om, at der skal sikres gode rammevilkår for landbruget, som gør det muligt for erhvervet at arbejde sig ud af krisen. Og her står den generelle miljøregulering af landbruget i vejen.

Kravene om reducerede gødskningsnormer, randzoner og efterafgrøder tager hverken højde for, hvor miljøproblemerne er størst, eller hvilken effekt, indsatsen har lokalt. Samtidig stiller kravene ufleksible rammer for landmandens drift – og det koster landbruget 1,4-1,9 mia. kr. om året. Aftaleparterne er derfor enige om, at erstatte de nuværende generelle regler med målrettede indsatser og målrettet regulering. Det skal sikres, at der er samtidighed i byrdelettelserne og de nye målrettede indsatser.

2.1 Fjerne krav om randzoner og flere efterafgrøder

Randzoneloven er udtryk for den hidtidige generelle reguleringsmodel, hvor der stilles de samme krav uafhængigt af lokale forhold. Det er aftaleparternes hensigt at fokusere den fremtidige miljøindsats i de områder af landet, hvor udfordringen er størst. Det vil give en mere effektiv miljøindsats samtidig med, at råvaregrundlaget kan øges til gavn for vækst og beskæftigelse i landdistrikterne.

Aftaleparterne er derfor enige om, at det generelle randzonekrav og de ekstra 60.000 hektar efterafgrøder skal afskaffes. Landmænd vil dog fortsat frivilligt kunne vælge at benytte randzoner og efterafgrøder til efterlevelse af EU's krav om 5 pct. miljøfokusareal og herudover efterafgrøder til efterlevelsen af andre miljøkrav og som virkemiddel i den målrettede regulering. I og med at randzoner er et for landmanden attraktivt virkemiddel til opfyldelse af MFO-forpligtelsen forventes det, at en betragtelig del af randzonerne fortsat vil blive udlagt.

I forhold til fremgang i naturarealerne sikres der endvidere med aftalen midler under landdistriktsprogrammet til en fremgang i plejede naturarealer på ca. 9.500 hektar frem mod 2020. Samtidigt fokuseres midlerne omkring Natura 2000-arealer og områder med høj naturværdi (HNV).

Kravet om 2 meter bræmmer langs vandløbene i Naturbeskyttelsesloven fastholdes, da det bidrager til at implementere Nitratdirektivet.

2.2 Gødskningsloven
Aftaleparterne er enige om at udfase reduktionen af kvælstofnormerne, som i dag er på ca. 20 pct. i forhold til økonomisk optimal anvendelse. Udfasningen planlægges at ske med 2/3 hurtigst muligt i indeværende dyrkningssæson 2015/16 og den resterende 1/3 i dyrkningssæsonen 2016/17.

2.3 Kompenserende miljøtiltag
Aftaleparterne er enige om, at det skal forhindres at ændringerne af miljøreguleringen fører til en forringelse af vandmiljøets tilstand.

Aftaleparterne vil derfor:

For det første, justere landbrugets mulighed for at bruge de samme virkemidler til at opfylde det fortsatte nationale krav om 240.000 ha efterafgrøder og EU's krav om at en del af den direkte støtte afhænger af, at der er udlagt 5 pct. såkaldt miljøfokusareal. I det omfang landmanden anvender brak, lavskov eller randzoner som miljøfokusareal, vil disse virkemidler ikke kunne anvendes som alternativ til det nationale efterafgrødekrav. Initiativet giver en reduktion på 1.197 ton kvælstof i 2016 og 867 ton kvælstof i de efterfølgende år.

For det andet, lanceres en målrettet forpagtningsordning eller lignende fra 2017, der skal resultere i udlægning af flere efterafgrøder, hvilket skal tilvejebringe en kvælstofeffekt. Det er nødvendigt for at sikre mod tilbagegang i forhold til overflade- og grundvand. Indsatsen giver reduktion på 818 ton kvælstof i 2017 og 693 ton kvælstof i 2018.

For det tredje, iværksætte og finansiere yderligere frivillige kollektive kompenserede virkemidler som fx vådområder, minivådområder og skovrejsning under landdistriktsprogrammet i 2017-2020. Indsatsen giver en reduktion på 1.435 ton kvælstof i 2021.

Forpagtningsordningen indebærer som udgangspunkt, at landmanden indforpagter arealer til staten, som tilbageforpagter disse pålagt en dyrkningsrestriktion om at udlægge efterafgrøder på arealet. Dette tilvejebringer en kvælstofeffekt, og landmanden modtager kompensation herfor svarende til markedsprisen. Aftaleparterne er enige om, at Miljø- og Fødevareministeriet frem mod foråret 2016 arbejder for en lettere og billigere administrativ model.

En forpagtningsmodel med efterafgrøder vil have virkning både i forhold til overfladevand og grundvand. På baggrund af data fra GEUS der forventes at foreligge medio 2016 vil forpagtningsordningens omfang blive dimensioneret, således at den kan hindre tilbagegang i miljøtilstanden for både grundvand og kystvande.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 152 mio. kr. i perioden 2016-2018 til en forpagtningsmodel for efterafgrøder i fht. overfladevand og foreløbigt skøn for grundvand i 2017 og 2018, finansieret fra reserven til kvælstofinitiativer på finansloven.

2.4 Handlingsplan for målrettede tiltag og regulering

Inden udgangen af vandrammedirektivets anden planperiode i 2021, skal der gennemføres kollektive frivillige kvælstofindsatser for i alt 3.800 tons.
De målrettede tiltag og regulering vil blive tilrettelagt på den nyeste tilgængelige viden.

Aftaleparterne prioriterer anvendelse af kollektive kvælstofvirkemidler til håndtering af kvælstofindsatsbehovet, idet der skal tages hensyn til omkostningseffektiviteten ved de enkelte virkemidler. Aftaleparterne er derfor enige om målrettet at anvende midler fra landdistriktsprogrammet til etablering af kollektive kvælstofvirkemidler i form af fx minivådområder, vådområder og skovrejsning. Den nøjagtige anvendelse og placering af de kollektive virkemidler justeres i takt med, at der kommer ny viden om virkemidler og omkostningseffektivitet.

Der overføres i perioden 2015-2020 i gennemsnit ca. 430 mio. kr. årligt til landdistriktsprogrammet fra landmændenes direkte landbrugsstøtte. Det skønnes, at udgiften til kompensation for målrettet regulering vil udgøre ca. 283 mio. kr. årligt ved fuld indfasning fra 2021. Det svarer til, at landbrugssektoren kollektivt finansierer omkostninger svarende til udgifterne forbundet med den målrettede regulering, som rammer landbruget forskelligt alt efter deres naturgivne placering.

Det indsatsniveau ift. både kystvande og grundvand, som ikke dækkes af kollektive frivillige virkemidler og omlægning af kravene vedr. miljøfokusarealer, håndteres med en obligatorisk målrettet kvælstofregulering af landbruget.

Inden udgangen af 2021 skal den målrettede regulering bidrage med en reduktion af kvælstofudledningen på i alt 3.800 tons.

Fra dyrkningssæsonen 2018/19 indfases den målrettede regulering med en tredjedel om året frem mod fuld indfasning i dyrkningssæsonen 2020/21.

Langt de fleste landmænd vil under den målrettede regulering blive mødt af mindre omfangsrige krav end i dag og på omkring en fjerdedel af landbrugsarealet forventes der slet ikke være behov for krav i forhold til i dag, men en del af landmændene vil opleve et reguleringstryk på niveau med det nuværende. Udskydelse af de 6.200 tons, der er mest omkostningsfyldte, betyder, at kun på en mindre del af landbrugsarealet bliver kravene i 2021 strammere end i dag, fordi områderne er særligt sårbare. Hertil kommer at målrettet regulering, svarende til 3.800 ton kvælstof, ikke vil give anledning til at landmænd er tvunget til at tage arealer ud af drift.

Den kommende målrettede regulering skal bygge på *et princip* om, at udvaskningsadgangen differentieres geografisk i forhold til målet for kvælstoftilstanden i de enkelte kystvandområder (90 i alt i Danmark). Måltilstanden i de enkelte kystvandområder fastsættes på baggrund af det nye opgjorte indsatsniveau. Udvaskningsadgangen bliver i hvert kystvandopland fastsat, så det sikres, at bedrifterne i området tilsammen holder sig inden for den maksimalt acceptable udledning i området. Ved beregning af udvaskningsadgangen indregnes arealernes gennemsnitlige robusthed (retention) i de enkelte kystvandoplande.

Som det *andet princip* planlægges, at den enkelte bedrift tildeles en udvaskningsadgang i vandmiljøet, opgjort som kg. kvælstof, der maksimalt må

udvaskes pr. ha. Udvaskningsretten er ens for alle bedrifter indenfor det enkelte kystvandopland.

Som det *tredje princip* skal den enkelte bedrift have fleksibilitet i forhold til, hvordan udvaskningsadgangen overholdes. Det kan ske ved nærmere fastsatte kvælstofreducerende virkemidler med en dokumenteret effekt på udvaskningen (efterafgrøder, mellemafgrøder, tidlig såning af vinterafgrøder, minivådområder mv.). Der arbejdes frem mod igangsætningen af målrettet regulering på at øge antallet af virkemidler, som kan anvendes af bedriften. Det kan fx dreje sig om nedmuldning af halm eller intelligente bufferzoner i det omfang effekten kan operationaliseres.

Som det *fjerde princip* skal der etableres en kompensationsordning, som kompenserer bedrifterne økonomisk for omkostninger forbundet med den reducerede udledningsret som følge af den målrettede regulering med en indsats på 3.800 ton kvælstof i 2021. Såfremt der mod forventning viser sig udfordringer med en EU-kompensationsordning mødes aftaleparterne igen.

For at sikre landmanden forudsigelige vilkår, vil opgørelsen af, om han lever op til det fastsatte krav for udledning, som udgangspunkt basere sig på hans anvendelse af de specificerede virkemidler, frem for målinger af udledningen. Det skal derfor løbende sikres, at opgørelsen af virkemidlernes effekt på udledningen er opdateret, således at landmanden ved at sammensætte en pakke af virkemidler (input), kan leve op til den ønskede begrænsning af udledningen (output). Med tiden er målet en mere emissionsbaseret regulering.

Differentieringen indebærer, at bedrifter i kystvandoplande med et højt indsatsbehov tildeles en begrænset udvaskningsadgang, mens bedrifter i kystvandoplande med lavt indsatsbehov kan tildeles en højere udvaskningsadgang. Det vil derudover blive kortlagt i hvilke kystvandoplande, hvor der er behov for en indsats for at beskytte grundvandet. Denne kortlægning vil indgå som kriterie for udmålingen af den målrettede regulering, således at der tages hensyn til både kystvande og grundvand.

Aftaleparterne indkaldes til drøftelse af den konkrete model inden udgangen af 2016.

2.5 Ændret jordbearbejdning

Forbud mod jordbearbejdning i visse perioder er et omkostningseffektivt virkemiddel til reduktion af kvælstofudledning, som blev indført i 2009. En række arealer er i den nuværende udformning af virkemidlet undtaget fra forbuddet mod tidlig jordbearbejdning, fx arealer udlagt med efterafgrøder, vintersæd og økologiske arealer. Aftaleparterne er enige om, at udvide udtagelsen til også at omfatte arealer, hvor der etableres roer, hvor der er tung lerjord og ved høst af majs på sandjord. Justeringen vil have effekt fra gødningsåret 2016/2017.

2.6 Virkemidler uden for dyrkningsfladen

Danmark har noget af den bedste og mest produktive landbrugsjord i verden. Den skal vi beskytte og værne om. Landbrugsjorden skal først og fremmest bruges til dyrkning af forskellige afgrøder, og miljøindsatser bør derfor i højere grad placeres i kanten af dyrkningsfladen eller ude i selve vandmiljøet – og derved begrænse dyrkningsfladen i mindre grad. Derfor vil regeringen iværksætte forsøgsprojekter med virkemidler, der placeres væk fra de dyrkede marker. Samlet set skal indsatsen forberede at disse virkemidler skal kunne anvendes i forbindelse med

kvælstofreduktion i vandmiljøet når de er veldokumenterede og omkostningseffektive.

Miljø- og Fødevareministeriet prioriterer derfor midler til en række projekter:

- Der er afsat 20,4 mio. kr. til etableringen af et stenrev i Limfjorden, som finansieres via nationale midler i 2015 og 2016. Stenrevet forventes at have en række positive effekter på natur og miljø i området.
- Forskning og test af mere avancerede minivådområder (med matricer) end dem der benyttes i dag samt andre virkemidler uden for dyrkningsfladen (fx muslingebrug, udplantning af ålegræs, iltning mv.). Miljø- og Fødevareministeriet prioriterer derfor 9 mio. kr. årligt indenfor aftalen om forskningsbaseret myndighedsbetjening med Århus Universitet. Herudover søges der opnået medfinansiering på 20 mio. kr. via fx Innovationsfonden til forskning i disse virkemidler.

2.7 Harmonikrav for slagtesvin hæves til EU-niveau

Harmonikravet fastsætter krav om, hvor stort et areal der skal anvendes, når husdyrgødningen fra en given husdyrproduktion udbringes. Siden 2002 har Danmark haft et harmonikrav på 1,4 dyreenheder per hektar jord for bl.a. slagtesvin. EU tillader som udgangspunkt op til 170 kg N per ha. fra husdyrgødning, hvilket svarer til 1,7 dyreenheder pr. ha. For at skabe et vækstrum for den danske slagtesvinsproduktion og øge aktiviteten på de danske slagterier ændres harmonikravet.

Aftaleparterne er således enige om hurtigt og forventeligt i 2017 at hæve harmonikravet for slagtesvin til 1,7 dyreenheder per ha., svarende til EU-normen. Samtidig er aftaleparterne enige om, at arbejde aktivt for en forsættelse af den danske undtagelse for kvægbrug på 2,3 DE.

Det sænkede harmonikrav gælder ud over slagtesvin også for blandt andet pelsdyr og fjerkræ. Da der er knyttet en relativt større fosforudfordring til disse dyretyper prioriteres hævelsen af harmonikravet for slagtesvin, men såfremt en hævelse også kan omfatte de øvrige dyretyper, uden unødigt besværlige fosforregler, sigtes der også på at hæve harmonikravet for disse dyretyper.

2.8 Ny husdyrregulering

Reguleringen af staldanlæg og markarealer er i dag koblet sammen i en konkret husdyrgodkendelse. Koblingen mellem staldanlæg og arealer medfører en ufleksibel regulering og bindinger på produktionen.

Aftaleparterne er derfor enige om at følge op på anbefalingerne fra både Natur- og Landbrugskommissionen og Vækstteam for Fødevarer i 2013 om en ny husdyrregulering.

En ny husdyrregulering vil medføre fleksibilitet for producenten, der reguleres på baggrund af det tilladte maksimale produktionsareal (stipladser) adskilt fra arealreguleringen. Til gavn for forenkling i sagsbehandlingen for både landmænd og kommuner overgår den nuværende konkrete miljøgodkendelse af arealdelen af en husdyrgodkendelse til generelle miljøregler. Det vil betyde, at miljøgodkendelser fremadrettet udelukkende vil omfatte anlægget. Kravene til anvendelse af husdyrgødning vil i stedet fremover skulle reguleres mere enkelt og enstrenget sammen med anden gødning i gødningsregnskabet.

Ved ny husdyrregulering forventes beskyttelsesniveauet i endnu højere grad end i dag at blive lagt fast i generelle regler, der i mindre omfang nødvendiggør vurderinger i den enkelte sag. Ligesom små- og mellemstore bedrifter fremover kan reguleres gennem en anmeldelseslignende ordning. Samlet set vil den adskilte og emissionsbaserede regulering i højere grad ligne reguleringen af andre erhverv.

Den nye husdyrregulering indføres i 2017, samtidig med hævelsen af harmonikravet fra 1,4 til 1,7 dyrenheder og der vil i forbindelsen med den nye regulering blive fastlagt de nødvendige regler vedr. fosfor, for at modvirke en øget risiko for fosfortab til vandmiljøet. Der skal i den sammenhæng sikres imod tilbagegang i vandmiljøet jf. Vandrammedirektivet.

Aftaleparterne er enige om at afsætte i alt 56,2 mio. kr. i perioden 2016-2019 til udvikling af den nødvendige regulering og IT, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

2.9 Smidigere husdyrgodkendelser
Der er behov for at fortsætte de seneste års positive udvikling i sagsbehandlingstiden for miljøgodkendelse af husdyrbrug med henblik på at styrke konkurrence- og vækstbetingelser i landbrugserhvervet.

Aftaleparterne er derfor enige om, at der indføres et loft på 180 dages sagsbehandlingstid for miljøgodkendelse af alle typer husdyrbrug fra ansøgningen er fuldt oplyst til der er truffet afgørelse i sagen. Loftet forstås som et servicemål i den enkelte sag, der kan forventes opfyldt, uden at der vil være tale om et retskrav. For de små og mellemstore brug går aftalen videre end loftet på 180 dage og fastsætter servicemål på 110 dage for små husdyrbrug (§ 10-sager) og 155 dage for mellemstore husdyrbrug (§ 11-sager).

Overholdelse vil blive overvåget via halvårlige statstikker på kommune-/ og enkeltsagsniveau, og der vil være mulighed for at opgøre og offentliggøre, i hvor stor en andel af sagerne kommunerne har overholdt loftet. Hertil afsættes 2 mio. kr. i alt i perioden 2016-2019 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

For at understøtte realisering af kortere sagsbehandlingstider iværksættes en styrket digital vejledningsindsats, som tidligere har vist sig at have væsentlig betydning for sagsbehandlingstiden i kommunerne. Kortlægning af ammoniakfølsom natur styrkes samtidig, med henblik på at understøtte og fremme en hurtigere og mere målrettet sagsbehandling i kommunen.

Aftaleparterne er enige om, at der afsættes 36 mio. kr. i alt i perioden 2016-2019 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

Loftet på 180 dage finansieres via finansloven som en del af økonomiaftalen for 2015.

2.10 Dansk akvakultur i vækst
Danmark har et stort potentiale og en lang tradition for akvakulturproduktion. På verdensplan er akvakultur et betydeligt vækstområde og Danmark har alle forudsætningerne for at være en del af det marked.

Aftaleparterne er derfor enige om at lancere en vækstplan for akvakultursektoren, der understøtter vækst i sektoren gennem strukturudvikling mod omlægning fra traditionelle dambrug til større og mere moderne, ressourceeffektive og miljøvenlige anlæg. Dette vil samtidig understøtte, at alle dambrug får en miljøgodkendelse, hvilket i en årrække har været et udestående.

Dansk akvakulturs vækst- og strukturudviklingsmuligheder er især begrænset af muligheden for udledning af kvælstof. Derfor er det centralt i vækstplanen, at der afsættes en supplerende kvælstofkvote til sektoren. En sådan kvote er fastsat under hensyntagen til den samlede kvælstofindsats.

Vækst for havbrug vil ske ved udpegning af konkrete lokaliteter, hvor havbrug kan etableres under hensyn til andre aktiviteter på havet, miljøet og vandplansområder, samt ved at sikre, at der kan ske kompensationsopdræt til fjernelse af kvælstof og fosfor. Med den nuværende viden skabes der grundlag for at anvende et miljømæssigt råderum på 800 ton kvælstof til havbrugsproduktion. Desuden afsættes 43 ton kvælstof for at sikre, at de eksisterende havbrug, der ligger inden for vandplansområderne, kan udnytte deres fulde udledningstilladelse.

Aftaleparterne er enige om at skabe kvælstofråderum til, at dambrugerne kan anvende en supplerende kvælstofkvote på 200 ton, hvilket svarer til at dambrugserhvervet får mulighed for at udnytte deres nuværende udledningstilladelser. Samtidig tildeles yderligere 180 ton kvælstof til sektoren. For at understøtte den nødvendige strukturudvikling er parterne enige om, at der kun tilføres mere kvælstof til dambrug, der som minimum har en ressourceeffektivitet på niveau med såkaldte modeldambrug. Disse er kendetegnet ved at være reguleret på baggrund af anlæggets udledninger og har en udpræget anvendelse af miljøteknologi. Dette vil understøtte, at sektoren bliver mere ressourceeffektiv, og har en markant mindre miljøbelastning per produceret enhed, end det er tilfældet på traditionelle dambrug. Eksisterende traditionelle dambrug vil således kun få adgang til den supplerende kvælstofkvote, hvis de omlægger deres produktion til et modeldambrug.

Den øgede aktivitet i primærsektoren forventes at medføre vækst og arbejdspladser i følgesektorerne i forbindelse med udvidelse og nyetablering af produktion. Vækst i primærproduktionen forventes desuden at øge eksportpotentialet væsentligt for hele akvakulturklyngen, heriblandt især for følgeindustrier såsom eksport af miljøteknologiske løsninger.

Aftaleparterne mødes for at drøfte udpegning af lokaliteter til placering af havbrug, når der foreligger et konsolideret udkast hertil. Den supplerende kvælstofkvote indfases over en periode, hvor der i 2018 frigøres 143 ton kvælstof, mens supplerende kvælstof indfases over de følgende 3 år med 120 ton i 2019, 100 ton i 2020 og 60 i 2021.

Aftaleparterne er enige om, at der afsættes 16,5 mio. kr. i alt til vækstplan for akvakultur i perioden 2018-2019 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

2.11 Stabile rammer for erhvervet og kvælstofindsatsen
Med denne aftale gennemføres en væsentlig indsats der nedbringer Danmarks udvaskning af kvælstof frem mod 2021.

Løsningen indebærer, i lighed med tidligere vandplaner, af en del af det samlede beregnede indsatsbehov udskydes til næste planperiode. Konkret udskydes 6.200 tons, til 3. vandplanperiode, der løber fra 2021-2027.

Med aftalen fastlægges en række principper for den fremtidige håndtering af kvælstof.

I lighed med indsatsen frem mod 2021 skal den forventede baselineeffekt, der følger af blandt andet strukturudvikling og udbyttestigninger fuldt indregnes.

I det omfang der derudover er et behov for en yderligere aktiv indsats er det afgørende, at den nyeste faglige viden lægges til grund og at resultaterne af de igangsatte pilot- og forskningsprojekter vedr. nye virkemidler udenfor dyrkningsfladen kan bringes i anvendelse.

Mulighederne for yderligere at udskyde eller permanent undtage dele af et resterende indsatsbehov, hvor det er uforholdsmæssigt dyrt, skal ligeledes undersøges.

Dertil kommer, at Vandrammedirektivet forventes revideret i 2019. Da en meget væsentligt del af kvælstoffet i de indre danske farvande, stammer fra andre lande, er parterne enig om at Danmark skal gå aktivt ind i denne proces, bl.a. med henblik på, at sikre en fair byrdefordeling landene imellem, med henblik på at sikre at andre lande leverer de nødvendige bidrag i forhold til danske vandområder. Det vil både kunne bidrage til, at Danmark ikke skal løfte yderligere indsatser, og at vandmiljøet faktisk kommer i god tilstand, de steder hvor de udenlandske bidrag er afgørende for tilstanden.

Frem mod tredje vandplansperiode skal der laves en ny basisanalyse som bl.a. indeholder en opdatering af tilstandsvurderinger, målbelastning, basisbelastningen samt ny fremskrivning af den strukturelle udvikling/baseline. Sideløbende laves en analyse af effekter og økonomi af initiativerne. På den baggrund mødes aftaleparterne senest i 2020 for at drøfte det fremtidige indsatsbehov og kommende finansiering i forhold til den videre kvælstofindsats.

3. Styrket konkurrenceevne

Danmarks fødevare- og landbrugssektor er stærk, men også under stigende pres fra voksende global konkurrence. Ikke kun fra fjerne vækstøkonomier, men især fra vores nabolande i EU. Det kræver et fast fokus på dansk konkurrenceevne i forhold de lande, vi konkurrerer med. Der tages derfor en række initiativer som skal styrke konkurrenceevnen og gøre det nemmere at drive et landbrug eller fødevarevirksomhed i Danmark.

3.1 Strategi for tidlig påvirkning af EU-lovgivning

En målrettet og effektiv strategi for tidlig påvirkning af EU-lovgivning er central for danske erhvervs- og miljøinteresser. Derfor vil Miljø- og Fødevareministeriet for hver større EU-sag på ministeriets område udarbejdes en samlet strategi for håndteringen af forhandlingerne. Grundlæggende skal det sikres, at EU-lovgivningen passer til danske forhold, er samfundsøkonomisk hensigtsmæssig og ikke pålægger danske virksomheder unødige erhvervsøkonomiske omkostninger eller har unødige statsfinansielle konsekvenser.

Der skal arbejdes på at sikre et fælles beskyttelsesniveau i EU til fordel for miljø og forbrugere, samt en mere effektiv og ensartet implementering på tværs af EU's medlemslande, hvilket vil sikre danske landmænd, fiskere og virksomheder mere lige konkurrencevilkår. Fokus skal desuden øges på den proaktive indsats i forberedelser og forhandlinger om EU-lovgivning på Miljø- og Fødevareministeriets område. Det skal ske gennem en tidligere og strategisk påvirkning af Kommissionen, Europa-Parlamentet og andre medlemsstater.

3.2 Fødevare og landbrugspakkens forhold til EU-retten

Med Fødevare- og landbrugspakken gennemføres et grundlæggende paradigmeskift i reguleringen af landbruget. Det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at Fødevare og landbrugspakken lever op til direktivernes formål om at skabe fremgang og beskytte vandmiljøets og naturens tilstand. Det grundlæggende paradigmeskift betyder dog, at der ikke med fuld sikkerhed på forhånd kan gennemføres en juridisk vurdering, der entydigt afklarer om omlægningen af reguleringen lever fuldt op til alle direktivforpligtelser.

Aftaleparterne lægger vægt på, at den danske undtagelse til at udbringe mere husdyrgødning fra kvægbedrifter kan forlænges, samt at der skabes størst mulig sikkerhed for at det nye landdistriktsprogram fra 2016 godkendes.

Aftaleparterne er derfor enige i:

- Implementeringen af aftalen om Fødevare- og landbrugspakken skal overholde EU-retten.
- Såfremt der i drøftelserne med Kommissionen mod forventning opstår udfordringer med implementeringsmodellen i forhold til de EU-retslige forpligtigelser mødes aftaleparterne herom.
- Såfremt der bliver behov for afbødende foranstaltninger vil der kunne ske tilpasning af implementeringsmodellen indenfor de afsatte rammer. Dette forventes som udgangspunkt afklaret i 2016.

3.3 Klog implementering af EU-regler - nabotjek

Der skal gøres en indsats mod unødvendig overimplementering af EU-regler, og når vi i Danmark vælger at gå længere end EU's minimumskrav, skal der være fuld åbenhed om det. Der bør derfor fremover i højere grad blive udarbejdet nabotjek i forbindelse med implementering af ny EU-lovgivning. I tidligere analyser af andre landes implementering af fx vandrammedirektivet har det vist sig vanskeligt at indhente fyldestgørende systematiserede og ensartede oplysninger.

Aftaleparterne er enige om at der igangsættes 1 nabotjek i forhold til eksisterende lovgivning af rammevilkår og kontrol af økologisk bær- og frugtproduktion.

3.4 Kontrolstrategi for fødevare- og landbrugsområdet

En ny kontrolstrategi skal skabe nye rammer for kontrollen på fødevare- og landbrugsområdet, baseret på dialog, ansvar og tillid. Kontrolstrategien skal sikre, at fremtidens kontrol på fødevare- og landbrugsområdet er i stand til at agere hurtigt, effektivt og ensartet, og at kontrollen samtidigt har forståelse for de udfordringer, som virksomheder, fiskere og landbrug står overfor. Ligesom den skal fremme bedre regelefterlevelse gennem fælles forståelse for regler og tilsyn samt give erhvervet de bedste betingelser for at vælge smarte og attraktive løsninger.

Arbejdet med udviklingen af kontrolstrategien vil have Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger som omdrejningspunkt, og skal granske om kontrollen på fødevare- og landbrugsområdet kan gøres smartere, mere omkostningseffektivt og mindske de administrative byrder. Kontrolstrategien skal udformes under hensyntagen til gældende EU-regler på området.

Aftaleparterne er enige i, at der afsættes 4,6 mio. kr. til kontrolstrategien i 2016-2017 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer. Aftaleparterne mødes igen primo 2016 og drøfter det videre arbejde med en kontrolstrategi for fødevare- og landbrugsområdet.

3.5 Enklere regler

Det er en udfordring for fødevare- og landbrugserhvervet, når fx optimering af bedriften, iværksætteri i fødevareerhvervet eller vækstinitiativer i fødevareklyngen bremses af erhvervsøkonomiske byrder. Miljø- og fødevareministeriet genindfører derfor "Meld en regel"-ordningen, så borgere og virksomheder kan melde en regel, som de er uforstående overfor, ligesom der fortsat er mulighed for at indmelde bebyrdende regler til regeringens Virksomhedsforum.

Miljø- og Fødevareministeriet gennemfører også et regelforenklingsarbejde, der både retter sig mod den eksisterende og den fremtidige lovgivning på miljø- og fødevareområdet. I forhold til den eksisterende lovgivning gennemføres en oprydning, der forventes at nedbringe det samlede antal love og bekendtgørelser med 1/3 inden udgangen af 2015 og dermed gøre det lettere for bl.a. virksomheder at orientere sig i lovgivningen.

3.6 Kødkontrol på små slagtehuse

For at forbedre de små slagteriers vækstmuligheder skal tilskudsgrænsen for den nuværende refusionsordning for de små slagtehuse hæves fra 30.000 til 35.000 slagteenheder. Kødkontrollen skal samtidig gøres billigere for de mellemstore slagterier og dermed gøre dem mere konkurrencedygtige. Der iværksættes derfor en ny refusionsordning med delvis refusion af udgifterne til kontrollen for mellemstore slagterier med mere end 35.000 slagteenheder og op til 300.000 slagteenheder om året.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 2,0 mio. kr. årligt i perioden 2016-2019 til den nye refusionsordning, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

3.7 En konkurrencedygtig økologisk sektor

Økologien er inde i en god markedsdreven udvikling. Aftaleparterne ønsker en fortsat udvidelse af det økologiske areal og vil derfor arbejde for at fjerne barrierer ift. hele markedskæden og fokusere økologiindsatsen på fair produktionsvilkår, ny forskning, og øget afsætning og eksport.

En konkurrencedygtig økologisk fødevareproduktion kan fremme vækst og arbejdspladser i landdistrikterne, og vil samtidig øge nogle af de positive miljø- og natureffekter, som økologisk produktion leverer (fx kvælstofreduktion, drikkevandsbeskyttelse, bedre biodiversitet og øget dyrevelfærd).

Aftaleparterne er enige om, at prioriterer en stigning i det økologiske areal på årligt 5.500 hektar i 2017-2020 svarende til 218.000 ha i 2020 og afsætte de nødvendige midler hertil i landdistriktsprogrammet.

Såfremt der viser sig større efterspørgsel, tilvejebringes yderligere midler ad to kanaler, enten fra reserven til 'målrettet regulering' og/eller ved at overføre midler fra programordningen 'pleje af græs- og naturarealer' til 'økologisk arealtilskud'. Det vil således være muligt at honorere en stigning i det økologiske areal svarende til Aarhus Universitets såkaldt optimistiske skøn for udviklingen i det økologiske areal, hvori der forudsiges et areal på ca. 234.500 ha i 2020 (ca. 240.000 ha i 2021).

For at styrke en konkurrencedygtig udvikling af økologien nedsættes der i 2016 et "økologisk erhvervsteam" bestående af ressourcepersoner med særlig ekspertise inden for økologisektoren og med det formål, at udarbejde konkrete visioner og anbefalinger til initiativer, der kan styrke en konkurrencedygtig og markedsdrevet økologisksektor indenfor rammerne af de økologiske principper. Erhvervsteamet skal bl.a. arbejde med:

1. Regelforenkling og konkrete lovbarrierer der kan fjernes, jf. konkrete forslag fra erhvervet.
2. Samspillet mellem økologiregler og miljøregler, særligt ift. ny emissionsbaseret regulering.
3. Muligheder for at udvide markedsadgang/eksport.
4. Forsknings og udviklingsindsats til gavn for fremtidens økologi
5. Muligheder i primærproduktionen – herunder mere naturpleje, næringsstofforsyning.
6. Muligheder i detailhandel – herunder afsætning af lokalt producerede varer.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 2 mio. kr. i 2016 til erhvervsteamets arbejde, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

Herudover igangsættes følgende initiativer for udviklingen af den økologiske sektor:

- 20. mio. kr. til et nyt forsknings- og demonstrationsprogram i 2016 under ICROFS for at fremme nye produktionsmetoder- og teknologier.
- 30 mio. kr. årligt i 2016-2018 til udviklingsinitiativer under Fonden for Økologisk Landbrug, heraf finansieres 4,1 mio. kr. årligt fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer. Heraf øremærkes 5 mio. kr. årligt til national afsætningsfremme.
- Ændring af regler for økologisk biavl, hertil afsættes 2 mio. kr. i 2017 fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer
- Et nabotjek af økologikontrollen og reglerne for økologisk frugt og bærproduktion for at sikre sammenlignelige dyrkningsregler og fair konkurrence.
- 10 mio. kr. til projekter under Fonden for Økologisk Landbrug, udmøntet som 5 mio. kr. til omlægnings- fastholdelses- og bæredygtighedstjek for landmænd i 2016 og 5 mio. kr. til eksportfremmende aktiviteter for den økologiske sektor i 2016.

3.8 Et dyrevelfærdsmærke

På baggrund af svinehandlingsplanen, som blev vedtaget i marts 2014, er en bred kreds af fødevareklyngen fra primær produktion, forarbejdning til detailhandel blevet enige om etableringen af et dansk dyrevelfærdsmærke. Dette forudsætter såvel statslig som erhvervsfinansiering. Et statsligt dyrevelfærdsmærke

introduceres i første omgang for svin, men vil senere kunne udvides til andre dyrearter, fx fjerkræ. Dyrevelfærdsmærkede produkter forventes at kunne være i butikkerne ultimo 2016/primo 2017.

Dyrevelfærdsmærket skal på baggrund af input fra en arbejdsgruppe bestående af en bred kreds af interessenter bl.a. være kendetegnet ved, at:

- Det er et "paraplymærke", der både kan fungere selvstændigt, og som kan omfatte og klassificere eksisterende og nye brands.
- Mærket er i tre niveauer af dyrevelfærd med de strammeste og mest kostbare krav i niveauet med tre stjerner.
- De mest afgørende indholdsmæssige kriterier i mærket er:
    - Fritgående søer i hele produktionsforløbet. (Beskyttelsesbøjler tillades kortvarigt ved faring for * og ** for at begrænse pattegrisdødeligheden).
    - Hele haler – ingen halekupering, ingen halebid.
    - Halm.
    - Mere plads.
    - Mindre transporttid.

Aftaleparterne er enige om at etablere et statsligt dyrevelfærdsmærke med en samlet statslig bevilling på 17 mio. kr. i perioden 2016-19 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

3.9 Hygiejnekursus for personer der håndterer svin

Som led i den politiske aftale om handlingsplan for husdyr-MRSA af den 16. april 2015 er det aftalt, at der indføres et obligatorisk hygiejnekursus for personer, der håndterer svin. Kurset skal bidrage til at reducere den mængde af husdyr-MRSA, som mennesker passivt kan bære videre til det omgivende samfund.

Aftaleparterne er enige om at hygiejnekurset implementeres i regi af AMU (arbejdsmarkedsuddannelse), og at der afsættes 8,6 mio. kr. hertil i perioden 2016-2019, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer. I 2016 estimeres der at være op til 9.500 kursister, mens der de følgende 3 år estimeres at være op til 1.300 kursister.

4. Udvikling af fremtidens fødevareproduktion

Forskning, innovation og udvikling er et afgørende konkurrenceparameter for landbruget, fødevarebranchen, fiskeriet og virksomheder, der arbejder med grøn teknologi. Forskningen giver os den nødvendige viden om effekten af forskellige tiltag. Og det er gennem innovation og udvikling, at spirerne for fremtidens nye vækstområder sås. Tilsammen giver det os den fornødne viden om, hvordan vi kan få mest muligt ud af de ressourcer og det råvaregrundlag, vi har til rådighed – og hvordan vi på sigt kan øge vores råvaregrundlag. Der tages derfor en række initiativer som skal styrke udviklingen af fremtidens fødevareproduktion.

4.1 Styrket fødevareforskning

Danmark investerer hvert år mange millioner kroner på forskning og udvikling på landbrugs- og fødevareområdet. Men der er brug for, at vi udnytter dem endnu bedre. Der er brug for forskning, innovation og udvikling, der hjælper Danmark med at være på forkant med at udvikle en konkurrencedygtig, bæredygtig og effektiv fødevareproduktion og understøtte regeringens mål om en målrettet regulering af landbruget. Det skal hjælpe os med at identificere fremtidens forretningsområder – som fx bioøkonomi. Regeringen har derfor med aftalen om

udmøntningen af forskningsreserven 2016 afsat 161 mio. kr. til strategisk fødevareforskning i regi af Innovationsfonden.

4.2 Innovationstjek

Innovation er et væsentligt konkurrenceparameter for danske virksomheder inden for fiskeri, landbrug, fødevarer og grøn teknologiudvikling. I kombination med gode rammevilkår er innovation afgørende for, at erhvervet fortsat kan konkurrere på verdensmarkedet og bidrage til håndteringen af store samfundsudfordringer. Miljø- og Fødevareministeriet har en række innovationsordninger målrettet landbruget, fødevarevirksomheder, fiskeriet og miljøteknologiske virksomheder.

For at afdække mulighederne for at styrke innovationen og udviklingen indenfor Miljø- og Fødevareministeriets rammer og i samspil med øvrige udviklings- og innovationsordninger igangsættes et innovationstjek, der forventes færdigt i løbet af 2016.

4.3 Grøn teknologi og fremsynet regulering

Det er en udfordring for den enkelte landmand eller fødevareproducent at gennemføre strategiske udviklingsprojekter, der har et stort potentiale, men som ikke endnu er fuldt markedsmodne eller oplever et tilstrækkeligt markedstræk. Derfor vil en række konkrete initiativer, der inddrager den nyeste viden og underbygger fortsat udvikling inden for specifikke områder, blive understøttet under bl.a. Miljø- og Fødevareministeriets udviklings- og demonstrationsprogrammer.

Fx ønskes modelstalden til 'månegrisen' opført. Modelstalden skal udbydes via Grønt Udviklings- og Demonstrations Program (GUDP). Formålet er at få testet i et egentligt produktionssystem, hvor langt vi er med at udvikle den teknologi der skal sikre, at svineproducenter i fremtiden kan producere ud fra faktiske målinger af miljøpåvirkningen fra deres stald, så vi på sigt kan komme derhen, hvor en svineproducent får lov til at producere mere, hvis det ikke påvirker miljøet mere.

Som opfølgning på Vækstteam vand, bio og miljøløsninger blev Det nationale bioøkonomipanel nedsat med henblik på at rådgive regeringen om, hvordan man konkret kan fremme bioøkonomien i Danmark. Panelet har haft flere anbefalinger om, hvordan man bedre kan udnytte de eksisterende bioressourcer. På trods af succesen kan det, her 2 år efter oprettelsen af panelet, dog være fornuftigt at stoppe op og se, om der er noget der kan gøres bedre og om snitflader til f.eks. den cirkulære økonomi-dagsorden er optimal. Der laves derfor en evaluering af panelet, med henblik på eventuel restrukturering og effektivisering af arbejdet. Dette skal gøre, at vi også i fremtiden kan være sikre på, at panelet udfylder den vigtige rolle, som det har gjort indtil nu.

Aftalepartere er der enige om, at der afsættes 4 mio. kr. i 2016-2019 finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer til at sikre en basisfinansiering til at eksekvere på de resultater som evalueringen vil vise.

Herudover kan avancerede 2. generations biobrændstoffer potentielt komme til at spille en større rolle i fremtiden. EU's ministerråd har vedtaget et mål om, at avancerede biobrændstoffer skal udgøre 0,5 pct. af energiforbruget til vej og bane i 2020. Produktion af avancerede biobrændstoffer vil være baseret på innovativ teknologi og føre til øget efterspørgsel efter og avanceret udnyttelse af

restprodukter fra landbruget. En dansk produktion baseret på nyudviklet dansk teknologi kan potentielt danne grundlag for innovation og teknologieksport. Der findes dog ikke i dag et egentligt marked for avancerede biobrændstoffer, hverken i Europa eller globalt. Dette vil være forudsætningen for en eventuel fremtidig produktion. Aftaleparterne er enige om at støtte op om igangsættelse af en analyse af mulighederne for at fremme produktion og anvendelse af avancerede biobrændstoffer, jf. udspillet 'Vækst- og udvikling i hele Danmark'. Det nationale bioøkonomipanel har arbejdet med, hvordan man kan udnytte og bioforædle biomasse, herunder græsser, hvilket er et potentiale der med fordel kan arbejdes videre med.

5. Fremsynet eksportindsats

Fødevare- og landbrugssektoren er en af de største eksportsucceser i Danmarks historie. I 2014 blev der eksporteret for 148 mia. kr. Det svarer til omkring en fjerdedel af Danmarks vareeksport. Den store succes skyldes især de danske fødevarevirksomheders effektive produktion i Danmark og målrettede arbejde på eksportmarkederne. Men den høje grad af tillid til danske fødevarer, som følger af de ambitiøse fødevaresikkerheds- og veterinære standarder i den danske lovgivning og kontrol, samt den proaktive indsats for at sikre markedsadgang til danske virksomheder, spiller også en afgørende rolle i den danske eksportsucces.

En styrket eksportindsats inden for miljø- og fødevareområdet skal sikre, at dansk landbrug kan høste den fulde gevinst af det øgede råvaregrundlag, som muliggøres med Fødevare- og landbrugspakken.

5.1 En samlet eksportstrategi,

Med sammenlægningen af Miljøministeriet og Fødevareministeriet er der skabt en unik mulighed for at sammentænke eksportarbejdet inden for fødevarer, agroindustri og miljøteknologi. Det skal sikres, at disse nye muligheder udnyttes bedst muligt. Der skal derfor udarbejdes en samlet eksportstrategi, der kan danne rammen om den fremtidige eksportindsats på miljø- og fødevareområdet.

Aftaleparterne er enige om at afsætte 15 mio. kr. fra 2016-19 til en styrkelse af det generelle eksportarbejde på miljø- og fødevareområdet. Konkret vil de 15 mio. kr. blive udrullet over 4 år med 10 mio. kr. i perioden 2016-2018 og 5 mio. i 2019. Indsatsen finansieres af rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

5.2 Hurtigere eksportcertifikater

Danske landmænd og fødevareproducenter oplever en stigende konkurrence på det globale marked. Dette nødvendiggør at danske fødevareeksportører arbejder på flere markeder ad gangen, med flere produkter og med markant øget kompleksitet i afsætningskanalerne.

Eksportfremmeindsatsens tunge processer på nye markeder og den fortsatte lukning af det russiske marked har medført, at der er opstået en pukkel af ansøgninger i Fødevarestyrelsen om åbning af markeder. For at nedbringe sagspuklen er aftaleparterne enige om at afsætte 21 mio. kr. i 2016-2018, finansieret fra rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

5.3 Fødevarefortællingen

Med afsæt i *Aftale om Vækstplan for Fødevarer* fra april 2014 mellem SR-regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Konservative har en samlet dansk fødevareklynge arbejdet med at udvikle en fælles Fødevarefortælling.

Fødevarefortællingen skal danne grundlag for en langsigtet brandingindsats af den danske fødevaresektor, skabe arbejdspladser, styrke erhvervets anseelse og tiltrække de nødvendige kompetencer til sektorens videreudvikling. Dette vil bl.a. ske i en dialog med arbejdsmarkedets parter.

Et statsligt engagement i Fødevarefortællingen vil skabe høj troværdighed omkring virksomhedernes kompetencer og løsninger, lette adgang til medierne og bidrage til en stærkere eksponering på det globale marked, hvilket har stor værdi for erhvervet. Det er hensigtsmæssigt at løfte Fødevarefortællingens dagsorden via et offentligt/privat partnerskab.

Skal Danmark fastholde sin internationale konkurrenceevne på fødevareområdet og fortsat sikre arbejdspladser i Danmark, er det afgørende, at fødevareuddannelserne kan tiltrække dedikerede og kvalificerede studerende. Et statsligt engagement i Fødevarefortælling vil styrke den med Vækstplan for Fødevarer igangsatte indsats herfor.

Aftaleparterne er derfor enige om at afsætte 20 mio. kr. i 2016-2019 til oprettelse af et offentligt/privat markedsføringskonsortium for fødevareklyngen, der kan omsætte Fortællingen til markedsføring og forretning. Den statslige finansiering skal matches 1:1 med midler fra erhvervet. Initiativet finansieres indenfor rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer.

6. Finansiering

Initiativerne i Fødevare- og landbrugspakken finansieres inden for den afsatte finanslovsreserve til fødevare- og landbrugsinitiativer på i alt 300 mio. kr. i 2016-2019, omprioriteringer indenfor landdistriktsprogrammet 2017-2020 og midler på de generelle reserver på finanslovens §35 i 2016-2019.

6.1 Landdistriktsprogrammet 2017-2020

Landdistriktsprogrammet er den nationale udmøntning af midlerne i den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne, og er en del af EU's fælles landbrugspolitik. Landdistriktsprogrammet gælder for 2014-2020 og indeholder en række tilskudsordninger, der understøtter udviklingen af landbrug og landdistrikter inden for tre overordnede målsætninger: 1) Landbrugets konkurrenceevne, 2) Bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimaindsats og 3) Balanceret territoriel udvikling i landdistrikterne.

Fordelingen af midlerne skal tilgodese behovene i landdistrikterne. Det danske landdistriktsprogram skal derfor sikre et konkurrencedygtigt erhverv, hensyn til økologi, bæredygtig forvaltning af naturressourcer og udvikling af landdistrikterne. Aftaleparterne er derfor enige om at prioritere i gennemsnit 138 mio. kr. årligt til stalde og miljøteknologi, prioriterer midler til en stigning i det økologiske areal til 218.000 hektar i 2020 samt i gennemsnit 259 mio. kr. årligt til naturindsatser, særligt græsningsprojekter på Natura 2000-arealer samt skovindsatser.

Den endelige udmøntning skal godkendes af EU-Kommissionen.

Landdistriktsprogrammet har i 2017-2020 en samlet økonomisk ramme på ca. 5,1 mia. kr. Niveauet er stort set på niveau med de tidligere år, svarende til ca. 1.278,3 mio. kr. pr. år. Heri indgår de såkaldte fleksmidler, som er midler overført fra den direkte landbrugsstøtte.

Aftaleparterne vil sikre, at landdistriktsprogrammet understøtter landbrugets konkurrenceevne og den fremtidige kvælstofindsats i form af målrettede indsatser og regulering. Derfor prioriteres en ekstra pulje til kvælstofindsatser på i gennemsnit ca. 270 mio. kr. årligt udover det eksisterende niveau.

Den nye pulje til kvælstofindsatser på i gennemsnit ca. 270 mio. kr. årligt anvendes til etablering af kollektive kvælstofvirkemidler i form af fx minivådområder, vådområder og skovrejsning på i gennemsnit ca. 233 mio. kr. årligt samt til kompensation i forbindelse med målrettet regulering på i gennemsnit ca. 37 mio. kr. årligt, hertil kommer yderligere midler uden for landdistriktsprogrammet. Ved at prioritere flere midler til kvælstofreducerende indsatser hentes yderligere 1.435 tons kvælstof frem mod 2021, idet det forventes, at indsatsen videreføres i den næste programperiode.

Aftaleparterne er endvidere enige om at fortsætte ordningen for udtag af lavbundsjorder med klimafokus. Herved sikres en klimaeffekt på ca. 35.000 ton CO_2 om året fra 2020.

Aftaleparterne er enige om, at fordelingen af midlerne i Landdistriktsprogrammet skal samlet afspejle et balanceret program, der sikrer et konkurrencedygtigt erhverv, hensyn til økologi, bæredygtig forvaltning af naturressourcer og udvikling af landdistrikterne. jf. bilag 1 om fordelingen af Landdistriktsprogrammet 2017-2020.

Med henblik på at effektivisere afløbet af midler under Landdistriktsprogrammet 2017-2020 samt at lette de administrative byrder lægges vægt på en simpel udformning af ordningerne.

6.2 Finansiering af Fødevare- og landbrugspakken

Her følger overblik over de samlede udgifter til Fødevare- og landbrugspakken.

Tabel 1: Samlede udgifter til Fødevare- og landbrugspakken, inkl. kvælstof – foreløbige tal

mio. kr.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Samlede udgifter til Fødevare- og landbrugspakken	**115**	**368**	**377**	**512**	**554**	**655**
Initiativer under Fødevare- og Landbrugspakken	75	75	75	75	-	-
Merudgifter til kvælstof mv.	40	293	302	437	554	655
heraf midlertidig forpagtning, kyst- og grundvand	*[-]*	*60*	*52*	*-*	*-*	*-*
heraf yderligere kollektive indsatser i Landdistriktsprogrammet	*-*	*135*	*205*	*345*	*295*	*295*
Akvakultur (finansieres delvis under Fødevare- og landbrugspakken i 2016-2019)	*-*	*-*	*4*	*9*	*27*	*31*
heraf til administrative foranstaltninger til vådområder etc.	*-*	*35*	*5*	*5*	*5*	*5*
heraf kompensation for målrettet regulering	*-*	*-*	*-*	*38*	*177*	*265*
heraf reserve til administration	*15*	*38*	*36*	*40*	*50*	*60*
Udpegning og afgrænsning af vandløb	*25*	*25*				

Anm.: Der kan være behov for at etablere kompenserende foranstaltninger ift. grundvand i 2016, hvilket undersøges nærmere. Det er lagt til grund, at det som udgangspunkt vil kræve optil ca.10 pct. af omkostningerne til indsatser til administration. Tabellen kan indeholde afrundinger. Kilde: Miljø- og fødevareministeriet og Finansministeriet

Udgifterne finansieres via reserven til fødevare- og landbrugsinitiativer på 300 mio. kr. i 2016-2019, landdistriktsprogrammet 2017-2020 og midler fra reserven til kvælstofinitiativer på 1,1 mia. i 2016-2019.

Tabel 2: Finansiering af fødevare- og landbrugspakken – foreløbige tal

Mio. kr.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Samlet finansieringsbehov	**115**	**368**	**377**	**512**	**554**	**655**
Omprioritering på landdistriktsprogrammet	0	135	205	395	345	257
Ramme til fødevare- og landbrugspakke	75	75	75	75	0	0
Reserve til kvælstofinitiativer	40	158	97	42	209	398

Anm.: Der vil også være udgifter til målrettet regulering efter 2021. Tabellen kan indeholde afrundinger . Kilde: Miljø- og fødevareministeriet og Finansministeriet

I nedenstående tabel fremgår økonomien i de enkelte initiativer i Fødevare- og landbrugspakken finansieret indenfor rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer, herunder initiativer som finansieres under Miljø- og Fødevareministeriets ramme.

Tabel 3: Initiativer i Fødevare- og landbrugspakken som finansieres via rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer og indenfor Miljø- og fødevareministeriets ramme

Mio. kr.	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**I alt**
Målinger af kvælstof fra "jord til fjord"	23,5	23,5	23,5	23,5	94,0
- *Heraf fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	*17,5*	*17,5*	*17,5*	*17,5*	*70,0*
- *Heraf fra aftale med Århus Universitet*	*6,0*	*6,0*	*6,0*	*6,0*	*24,0*
Virkemidler udenfor dyrkningsfladen	34,2	14,0	14,0	14,0	76,2
- *Heraf fra aftale med Århus Universitet*	*14,0*	*14,0*	*14,0*	*14,0*	*56,0*
- *Stenrev finansieret af Miljø- og Fødevareministeriet*	*20,4*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*20,4*
Ny husdyrregulering - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	12,4	15,9	13,8	14,1	56,2
Smidigere miljøgodkendelser til husdyrbrug	19,0	19,0	25,0	26,0	89,0
- *Heraf fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	*7,0*	*7,0*	*12,0*	*12,0*	*38,0*
- *Heraf fra ØA*[1)]	*12,0*	*12,0*	*13,0*	*14,0*	*51,0*
Kontrolstrategi for fødevare- og landbrugsområdet - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	2,3	2,3	0,0	0,0	4,6
Kødkontrol på små slagtehuse - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Styrket eksportindsats (certifikater) - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	7,0	7,0	7,0	0,0	21,0
En konkurrencedygtig økologi - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	2.0	0,0	0,0	0,0	2,0
Dansk akvakultur i vækst - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	0,0	0,0	6,1	10,4	16,5
Økologi - udviklingsinitiativer under Fonden for Økologisk Landbrug - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	4,1	4,1	4,1	0,0	12,3
Økologi – biavl - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	0,0	2,0	0,0	0,0	2,0
Bioøkonomi - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Samlet eksportstrategi - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	4,0	3,0	3,0	5,0	15,0
Fødevarefortællingen "Finding a better way" - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Hygiejnekursus - MRSA - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	4,6	2,4	0,8	0,8	8,6
Dyrevelfærdsmærke - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	4,0	5,0	4,0	4,0	17,0
International kvælstofevaluering - *fra ramme til fødevare- og landbrugsinitiativer*	2,0	2,0	0,0	0,0	4,0
I alt	**127,1**	**108,2**	**109,3**	**105,8**	**450,4**
Heraf rammen til fødevare- og landbrugsinitiativer	**74,9**	**76,2**	**76,3**	**71,8**	**299,2**

Anm.: Note 1) Midler fra den afsatte ØA-reseve på 154 mio. kr. i alt til nedbringelse af erhvervsrettet kommunal sagsbehandling med en tredjedel, hvilket omfatter miljøgodkendelse af virksomheder og husdyrbrug samt godkendelse af byggesager. Det lægges til grund, at $^1/_3$ af 154 mio. kr går til miljøgodkendelse af husdyrbrug. Da beløbet indgår i en samlet aftale kan fordelingen mellem årene ændres. Kilde Miljø- og Fødevareministeriet.

6.3 Fremtidig finansiering

Aftalepartere mødes senest i 2020 for at drøfte fremtidigt indsatsbehov og kommende finansiering i forhold til den videre kvælstofindsats.

Bilag 1: Landdistriktsprogrammet 2017-2020

Indsatser under Landdistriktsprogrammet, bruttotilsagn (mio. kr.)

	2016	2017	2018	2019	2020	2017-2020 (gns.)
Vækst og konkurrenceevne	**472,0**	**300,0**	**200,0**	**50,0**	**0,0**	**137,5**
Staldindsats og miljøteknologi	392,0	300,0	200,0	50,0	-	137,5
Erhvervsudvikling, heraf 15 mio. kr. til økologi	80,0	-	-	-	-	
Økologi	**240,0**	**57,4**	**59,4**	**830,3**	**167,3**	**278,6**
Økologisk arealtilskud (forventet areal i 2020: ca. 218.000 ha. med en årlig vækst på 5.500 ha.)**	199,5*	57,4	59,4	830,3	167,3	278,6
Økologisk investeringsstøtte	40,5	-	-	-	-	-
Natur og miljø	**515,3**	**584,0**	**672,2**	**1.026,8**	**913,6**	**799,2**
Heraf naturindsatser	250,4	260,0	235,0	303,0	237,0	258,8
Natura 2000-projekter – pleje, facilitering og planlægning (planlægning kun i 2016)	35,3	20,0	20,0	20,0	15,0	18,8
Naturlige vandstandsforhold i Natura 2000-områder	30,1	20,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Sammenhængende arealer	-	8,0	13,0	17,0	17,0	13,8
Sikring af Natura 2000-skov, herunder planlægning fra 2017	25,0	22,0	22,0	23,0	23,0	22,5
Pleje af græs- og naturarealer***	130,0	190,0	180,0	243,0	182,0	198,8
Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger (læhegn)	10,0	-	-	-	-	-
Bilag IV-arter	5,0	-	-	-	-	-
Bæredygtig skov	15,0	-	-	-	-	-
Heraf vandindsatser	264,9	189,0	232,2	329,0	331,8	270,5
Vådområder (N)	185,9	110,0	153,2	250,0	252,8	*191,5*
P-vådområder	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0
Lavbundsprojekter	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0
Midler til yderligere kvælstofindsatser		135,0	205,0	394,8	344,8	269,9
Vådområder (yderligere)	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Minivådområder	-	0,0****	70,0	160,0	160,0	97,5
Privat skovrejsning	-	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
Reserve til målrettet regulering		-	-	99,8	49,8	37,4
Landdistriktsudvikling	**90,3**	**63,0**	**63,0**	**63,0**	**63,0**	**63,0**
Lokale aktionsgrupper (LAG)	90,3	63,0	63,0	63,0	63,0	63,0
I alt, tilsagn	**1.317,6**	**1.004,4**	**994,6**	**1.970,1**	**1.143,9**	**1.278,3**

* Før omlægning af regnskabsprincip for økologisk arealtilskud.** Inkl. ca. 18.000 ha økologisk areal, der ikke modtager økologisk arealstøtte. ***Pleje af græs-tilsagn er 5-årige. **** Fremrykkes om muligt. Tilsagnsprofilen er dimensioneret, så eksisterende tilsagn kan gentegnes..

Bilag 2: Fordeling af indsatsbehov i målrettet kvælstofregulering, 2020/21

Danmarkskortet nedenfor illustrerer den geografiske fordeling af kvælstofkrav, som den målrettede regulering vil medføre efter fuld indfasning fra 2020/21 sammenholdt med reduktionskravet forbundet med eksisterende kvælstofregulering.

Lyse områder viser delvandoplande, som ikke vil opleve reduktionskrav som følge af målrettet regulering, mens mellemblå delvandoplande vil opleve visse krav, som dog medfører et reguleringstryk, som er mindre eller på niveau med reguleringstrykket i dag. De mørkeblå delvandoplande vil med målrettet regulering opleve et reguleringstryk, som overstiger niveauet i dag.

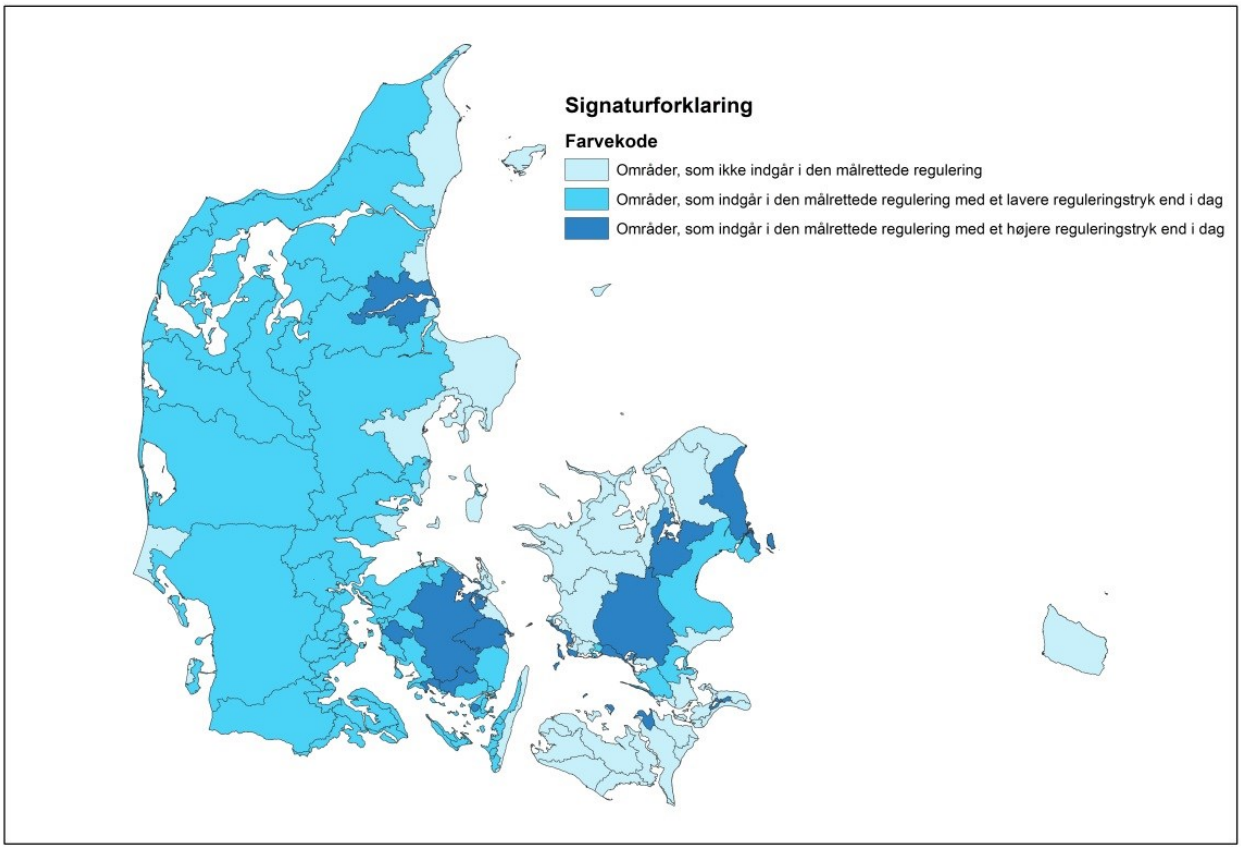

Note: Kortet er baseret på det konsoliderede indsatsbehovet, beregnet på delvandoplandsniveau og efter gennemførelse af de lempelser, som indgår i aftalen, og efter udskydelse af 6.200 tons kvælstofreduktion til 3. vandplanperiode fra 2021. Effekter af lempelser vedrørende randzoner, efterafgrøder og forbud mod jordbearbejdning er forholdsmæssig fordelt på delvandoplandsniveau. For en række af de planlagte og foreslåede kollektive indsatser er der ikke truffet beslutning om, hvor de placeres, og det endelige potentiale kendes derfor ikke fuldt ud. Der er derfor foretaget en forholdsmæssig fordeling på delvandoplandsniveau. Fordelingen af kortets kategorier kan således ændre sig frem mod 2020/21.